

NEEMIA

Introducere

„ Peste cincizeci la sutd din continutul acestei carti e alcatuit din insemnari personate, presarate cu «paranteze» si comentarii de mare franchete, ce le confera acestor pasaje meritul de a fi cele mai vivace texte din mtreaga Biblie. O mare parte din istoria lui Ezra a fost povestita la persoana intai (Ezra 8:15-9:15), dar Ezra a fost o personalitate mult mai domoald decat formida-bilul, pragmatical Neemia. Prin urmare, Ezra nu «sare din pagind» cum sare acest om.»

- Derek Kidner

I. Locul unic in Canon

Daca ati demarat un program edilitar si ati constatat ca nu prea reusiti sa-i motivati pe oameni sa se implice, Neemia este car-tea pe care trebuie s-o cititi, s-o studiati, s-o predati sau s-o predicati. Calitatile de lider ce se cer cand trebuie dusa la tndeplinire o lucrare aproape imposibil de realizat sunt exemplificate in acest lider evreu din seco-lul al cincilea Tnainte de Cristos. Iata ce scrie Whitcomb despre el:

Nici un alt fragment din Vechiul Testament nu ne ofera un stimulent mai bun de a munci cu devotament si ravna plina de pricepere pentru Dumnezeu decat cartea Neemia. De exemplu, pasiunea lui Neemia pentru adevarul Cuvantului lui Dumnezeu - indiferent cat 1-ar fi costat 51 care ar fi fost consecintele - este un exemplu de care avem mare trebuinta la ora actualaJ

fiul lui Hacaliaa si

II. Paternitatea

Neemia, al carui nume se potriveste atat de bine cu semnificatia sa, Tnsemnand *lehoa mdngdie*, tși scrie memoriile la persoana intai, dar introduce si documente de stat la care a avut acces. Papirusurile descoperite pe insula Elephantine stau mar-turie adevarului istoric al cartii, mentionan-du-1 pe marele preot Iohanan (vezi Neem. 12:22, 23) si pe fiii neimpacatului dusman al lui Neemia, Sanbalat.

Toate acestea vin in sprijinul parerii traditionale ca Neemia,

fratele lui Hanani (1:1,2) este autorul cartii i ce-i poarta numele. Putine stim despre mediul din care provine Neemia, dar sun-tem indreptatiti sa credem ca s-a nascut Tn Persia.

Tactul de care a dat dovada, dinamismul ce a caracterizat toate actiunile sale si cali-tStile de lider pe care le evidentiaza in aceasta carte corespund intru totul insusi-rilor pe care le reclama functia de paharnic al regelui - functie de mare raspundere - pe care a ocupat-o Neemia.

m. Data

Neemia si-a redactat cartea probabil la scurt timp dupa evenimentele consemnate sauinjurul anului430i.Cr.,

adicaintimpul domniei lui Artaxerxe(s) I (464-424 T.Cr.)

Josephus spune ca Iadua era mare preot cSnd Alexandru eel Mare a trecut prin Palestina. intrucat Neemia 12:22 il pome-neste pe Iadua, unii profita de aceasta data pentru a plasa aparitia cartii la o data ulte-rioara timpului in care a trait Neemia. S-ar putea ca Iadua sa fi fost tbarte tanar in perioada la care se refera Neemia, cand Tl mentioneaza (deoarece era din spita preo-teasca), avand vreo nouazeci de ani Tn vre-mea lui Alexandru. Sau s-ar fi putut sa He doi mari preoti cu acelasi nume. O a treia posibilitate este ca Josephus, care a mai gresit de atatea ori Tn cronologia pe care o stabileste el acestei ere, sa fi gresit si de data aceasta!

IV. Fondul si tema cartii

calitati de lider exemplar de care israelitii aveau cu disperare nevoie. Ieremia era adanc ancorat in Dumnezeu (observati numeroasele referiri la viata de rugaciune). Asta l-a invrednicit s3 reziste vaiului de opozitie care l-a impesurat inca de la inceputul misiunii sale. Bine a spus cineva ca „sunt trei feluri de oameni pe lume: cei care nu stiu ce se intampla, cei care privesc la ceea ce se intampla, si cei care fac sa se intample lucruri in lume.” Neemia a apar-tinut negreșit categoriei a treia, a celor care fac sa se intample lucruri. Daca Ezra se ocupa cu templu] și

Neemia a fost *al treilea* mare lider din cadrul restauratiei evreiesti. Zorobabel a condus *prima* grup de exilati in repatrierea lor la Ierusalim, intre anul 538 si 537 i.Cr. (Ezra 2), supraveghind construirea templu-lui. Cu aproape optzeci de ani mai tarziu, scribul Ezra a sosit in Ierusalim cu al *doilea* grup de evrei, initiind reforme cuprinzatoare prin vestirea Cuvantului lui Dumnezeu. Dar, cu timpul, lucrurile s-au deteriorat la Ierusalim.

La treisprezece ani dupa expeditia lui Ezra, Dumnezeu a pus pe inima lui Neemia o povara cu privire la conditiile ce domneau la Ierusalim. După ce a obtinut permi-siunea de a indrepta aceasta stare de lucruri, Neemia a transpus in practica acel gen de

SCHLTA

I. PRIMA VIZITA A LUI NEEMIA: RESTAURAREA IERUSALIMULUI (cap. 1-12)

A. Consternarea la vestea despre starea in care se afla Ierusalimul (cap. 1)

B. Autorizatia de restaurare a Ierusalimului (2:3-8)

C. Reconstruirea zidului Ierusalimului (2:9-6:19)

1. Insectia particulars si opozitia publica (2:9-20)

1. Muncitorii si munca lor (cap. 3)

1. Piedici externe si precautii speciale (cap. 4)

1. Probleme interne și reformarea sociala (cap. 5, 6)

D. Organizarea garzilor Ierusalimului (7:1-4)

E. inregistrarea populatiei Ierusalimului (7:5-73)

F. Revitalizarea religiei Ierusalimului (cap. 8-10)

G. Repopularea cartierelor Ierusalimului (cap. 11)

- H. Totalul preotilor si levitilor din Ierusalim (12:1-26)
- I. Dedicarea zidului Ierusalimului (12:27-47)
- H. A DOUA VIZITA A LUI NEEMIA: REFORMAREA IERUSALIMULUI (cap. 13)
 - A. Expulzarea lui Tobia din templu (13:1-9)
 - B. Restaurarea zecuielilor pentru leviti (13:10-14)
 - C. Eliminarea activitatilor ilegale în ziua de sabbat (13:15-22)
 - D. Desfacerea casniciilor inter-rasiale (13:23-31)

COMENTARIU

**I. PRIMA VIZITA A LUI NEEMIA:
RESTAURAREA IERUSALIMULUI (cap. 1-12)****A. Consternarea la vestea despre
starea in care se afla
Ierusalimul (cap. 1)**

Domnul sa-1 faca sa capete trecere in ochii regelui, avand in vedere planul indraznet de aju-torare a fratilor sai ce se contura Tn mintea lui. Zile intregi el a pledat cazul sau Tn

1:1-3 Putine sunt elementele din acest prim capitol care ar putea constitui o intro-ducere. Nu ni se spun decSt doua lucruri in legatura cu Neemia: ca tatal sau se numea **Hacalia** si ca el Tnsusi a fost paharnicul regelui Artaxerxe(s), ocupand o pozitie de mare raspundere. Reactia sa la vestea **pri-vitoare la Ierusalim** demonstreaza' ca era un om cu un caracter spiritual. J. Alec Motyer comenteaza:

Asistam la o perioada istorica plina de incerti-tudini, desi se pare ca o buna doza din entuzias-mul generat de misiunea lui Ezra a luat o tur-nurfi politica sau nationalista; entuziasmul aces-ta a luat amploare, manifestandu-se, fn con-secinpa, prin recladirea neautorizata a zidurilor Ierusalimului. Unii din dusmanii poporului lui Dumnezeu din zona au racut imediat un denunt ia Artaxerxes, care a poruncit suspendarea lucranlor. La auzul acestei vesti, dusmanii lui Dumnezeu au jubilat, suindu-se la Ierusalim cu mandatul in mana, determinand Tncetarea lucrSrii si chiar dSramand zidurile cetatii. Este foarte probabil ca acest incident a ajuns la ure-chile lui Neemia.²

1:4-11 Neemia purta pe inima o povara pentru ramasita lui Iuda. Deși el nu avusese parte de vicisitudinile prin care trecusera ei, s-a identificat cu ei, refuzandu-și luxul de la palat, pentru a posti, a jeli si a se ruga. El a marturisit pacatele lor ca si c&nd ar fi fost ale lui, rugandu-L pe Dumnezeu sa-și aduca aminte de Cuvantul Sau si sa fie credin-cios cu privire la revenirea poporului Sau, cum fusese si in privinta impr&stierii sale. De asemenea L-a rugat pe

fata Celui Prea Inalt.

Neemia este dat adesea ca exemplu de conducere eficienta. Mai intai, el a avut o viziune cu privire la telul urmarit. Dupa ce a analizat problema, s-a decis ce curs de actiune va initia pentru a realiza obiectivul propus. Apoi i-a motivat si pe altii, determinandu-i sa-i impartaseasca viziunea si sa se implice activ. In continuare, TI vedem delegand-si autoritatea si repartizand sarcinile de indeplinit, el asumandu-si rolul de supraveghetor, care verifica periodic desfasurarea lucrarilor, pana la incheierea cu succes a proiectului.

B. Autorizatia de restaurare a Ierusalimului (2:1-8)

2:1-3 Toate acestea s-au intamplat cu trei-patru luni inainte ca credinta lui Neemia sa-i fie rasplatita in chipul pe care el mai neasteptat. Intr-o zi, pe cand li servea regelui vin, fata sa a trasat durerea din inima. intrebarea pe care i-a adresat-o regele a declansat un val de teama in inima lui, stiut fiind ca nu-i era ingaduit nimanei sa se infatiseze cu o mutra posomorata in fata regelui (Est. 4:2). George Williams comenteaza:

Intrucat monarhii orientali traiau ziinca cu groaza in suflet ca ar putea fi otraviti, orice semn de agitatie pe fata pahamicului sau ar fi fost privit cu deosebita suspiciune.³

Dar Neemia nu nutrea, desigur, nici un fel de ganduri rele la adresa regelui, nedorindu-i decat binele. Cauza tristarii sale a fost pustiirea in care continua sa se afle cetatea ancestrala a stramoilor sai, Ierusalimul.

2:4, 5 Bizuirea lui Neemia si staruinta sa in rugaciune nu au fost in zadar. Nu numai ca regele i-a acordat cererea, dar pe deasupra l-a facut guvernator al Iudei (5:14). Decretul lui Artaxerxes a implinit cuvantul pe care i-l daduse Domnul lui Daniel (Dan. 9:25), dupa cum decretul emis anterior de Cyrus implinise profetia lui Ieremia (Ier. 29:10; Ezra 1).

C. Reconstruirea zidului Ierusalimului (2:9-6:19)

1. *Inspectia particulars ?i opozitia pu blico (2:9-20)*

2:9-16 Pe langa scrisorile oficiale incredintate lui Neemia, regele Artaxerxes a pus la dispozitia paharnicului sau o escorta armata care sa-l msoareasca in calatoria sa. La putin timp dupa sosirea la Ierusalim, noul guvernator a facut un tur de orizont al capitalei sale, pe timp de noapte, pentru a fi cat mai nevazut cu putinta si pentru a nu-si divulga planurile. El stia ca pentru supravietuirea cetatii era imperativ ca zidurile sa-i fie reparate. Intr-un punct din traseul zidului gramada de moloz era atat de mare incat pe care calarea n-a avut loc pe unde sa treaca.

2:17-20 Ulterior, i-a convocat pe fideri la o consfatuire, spunandu-le ce trebuia facut si incurajandu-i cand le-a spus cum fusese mana Domnului cu el pana in acel punct si cum i-a vorbit regele. Evreii s-au umplut de bucurie, fiind gata sa inceapa lucrarile. Dar dusmanii lor, Sanbalat, Tobia si Ghesem, au luat in ras ideea, incercand sa puna bete in roate proiectului edilitar prin lansarea unui zvon fals cum ca ei s-ar fi rascultat impotriva regelui. Dar Neemia nu s-a lasat intimidat. Doar Dumnezeu cerului fusese Cel care le-a fagaduit succes. In plus, oamenii erau uniti, or, aceasta e o conditie absolut necesara daca se asteapta binecuvantarea lui Dumnezeu (Ps. 133:1-3).

2. *Muncitorii fi munca lor (cap. 3)*

Preotii au fost primii care s-au angajat in lucrare, reparand **Poarta Oilor**, din coltul de nord-est al cetatii, numita astfel deoarece pe aici se introduceau oile destinate jertfelor de pe altar. Portile cetatii sunt enumerate in ordinea contrara acelor de ceasornic: **Poarta Oilor (v. 1, 2); Poarta Pestilor (v. 3-5); Poarta Veche** (sau

Poarta din Colt) (v. 6-12); **Poarta Vaii (v. 13); Poarta Gunoiului (v. 14); Poarta Fantanii** (v. 15-25); **Poarta Apei (v. 26); Poarta Cailor (v. 28); Poarta de Est (v. 29); si Poarta Mifcad** (Poarta Inspectiei, NASB) (v. 31). Versetul 32 ne readuce in

punctul din care am plecat, la **Poarta Oilor**. In carte sunt mentionate alte doua porti - Poarta lui Efraim (8:16) si Poarta Inchisorii (Poarta Garzii, NASB) (12:39). In total erau douasprezece porti, dupa cum tot douasprezece vor fi portile Noului Ierusalim (Apo. 21:12). Este semnificativ ca Dumnezeu consemneaza cu minutiozitate pe toti cei care Il slujesc; lucrul acesta reiese si din aceasta enumerare a tuturor celor care au reparat zidurile si portile.

Casa Vitejilor (v. 16) se numea asa deoarece initial fusese sediul vitejilor lui David.

Barbati si femei, mesteri si muncitori simpli, printi si oameni de rand lucrau cu totii cot la cot. Doar un singur caz de dezbinare a existat: fruntasii tecoitilor s-au eschivat de la Indatoririle lor (v. 5). Unii care sj-au terminat portiunile ce le fusesera Incredintate si-au asumat portiuni supli-mentare (cf. v. 4 si 21; 5 si 27). Dumnezeu le Incredinteaza In vremea de acum credinciosilor lucrari concrete ce diferS de ale altora. El ne-a inzestrat cu o mare varietate de daruri si capacitati potrivit cu chemarea noastra si El li stie pe cei ce stau pe margi-ni, neangajati, precum si pe cei ce muncesc doua norme. „Lucrarea fiecaruia va fi data pe fata, Intrucat Ziua o va face cunoscuta, deoarece se va descoperi prin foe; si focul va testa lucrarea fiecaruia, [ca sa se vada] ce fel de lucrare este" (1 Cor. 3:13).

3. Piedici externe piprecautii speciale

(cap. 4)

4:1-6 Cand Sanbalat si Tobia si-au batut joe de eforturile preliminare ale evreilor de a recladi zidul, Neemia a raspuns prin rugaciune, continuand lucrarea. Desi imprecatiile rostite In ver-setele 4 si 5 erau acceptabile in Dispensatia Legii, ele sunt nepotrivite pentru crestinii din epoca harului (Ro. 12:19-21). Curand reconstructia zidului a atins jumatatea Inaltimii proiectate.

4:7-14 Presiunile externe

exercitate din partea arabilor, amonitilor ?i asdoditilor nu constituiau singura primejdie. Uneori imensitatea lucrarii pe care o executau pare sa-i striveasca pe evrei pe plan sufletesc. Gramezile de moloz ce pareau

Iata cum arata, In urma sapaturilor arheologice, o portiune din zidul construit de Neemia dupa repatrierea evreilor din captivitatea babiloneana.

interminabile au secStuit resursele lor de energie, slabindu-le moralul (v. 10). C3nd concetatenii Jor ce traiau in afara zidurilor Ierusalimului au tras un semnal de alarma cu privire la pericolul unui atac iminent, Neemia i-a postat pe oameni in spatele portiunilor mai scazute ale zidului, inar-mandu-i si incurajandu-i sa-si aduca aminte de Domnul si sa lupte."

4:15-23 Dandu-si seama ca atacul lor nu-i va lua prin surprindere pe evrei, cum scontasera ei, dusmanii lui Iuda au renunjat la ideea unui atac frontal, incepand din acel moment, jumatate din evrei lucrau pe santier, in timp ce cealalta jumatate facea de garda. Chiar sj constructorii purtau arme asupra lor. Neemia avea mereu Tn preajma sa un om care sa sune din goarna in cazul unui atac, pentru a-i aduna pe oamenii raspanditi de-a lungul zidului. Celor care venisera din zonele situate in afara Ierusalimului li s-a poruncit sa innopteze in Ierusalim, pentru a fi disponi-bili in caz de atac. Strategia lor era alcatu-

itS din trei elemente: *rugaclunea*, *vegherea* si *munca*. Oamenii au urmat curajul si tenacitatea de fier a liderului lor. Neemia, impreuna cu rudele, servitorii si cu garda persana care l-a insotit, nu au pregetat nici o clipa, facand de veghe tot timpul asupra cetatii.

4. *Probleme interne si reformarea sociala (cap. 5, 6)*

5:1-7 Pe cand. lucrarile de reconstruct^ erau in toi, s-a ivit o neplacuta problema interna. Alimentele erau, evident, greu de procurat si foarte scumpe. Inflatia si fisca-litatea ridicata pe care o impusese regele asupra evreilor i-au dus pe multi dintre ei la saracie, determinandu-i sa ia cu impru-mut bani de la fratii lor mai bogati, ipotecandu-si, in acest sens, averile. Ba unii dintre ei au fost nevoiti sa-si vanda fiii si ficele in robie. In plus, datorita faptului ca pamantul trecuse in stapanirea altora, nu mai dispuneau de mijloacele de rascum-parare a copiilor lor. Cand i-au adus lui

Neemia la cunostin;a aceasta stare jalnica de lucruri, el i-a convocat pe bogati la o adunare solemna, mustrandu-i.

5:8-10 Nu era oare aceasta o fapta eel putin contradictorie, ca unii dintre evrei sa-si Tnrobeasca proprii lor frati, cand Neemia si altii ti rascumparasera pe ei Tnsisi din robia fata de vecinii lor pagani? Oare nu era imperativ pentru siguranta lor ca sa mentina o relatie corecta cu Dumnezeu? Atunci cum Tsi puteau ei permite sa-L supere pe Iehova, calcand legea Sa sfantS prin faptul ca percepeau camata la Tmpru-muturile acordate (v. 9, 10; cf. Ex. 22:25)? De vreme ce liderul lor, Neemia, se daduse pe el tnsusi pilda refuzand sa perceapa dobanda asupra imprumuturilor facute, oare nu se cuvenea ca si ei sa faca la fef?

5:11,12 Dupa ce Neemia i-a Tndemnat pe cei bogati sa returneze oamenilor bunurile obtinute prin camata si sa dea inapoi dobanda perceputa asupra imprumuturilor de bani, cereale, must și unt-delemn, acestia au promis ca vor face acest lucru. Au fost chemati apoi preotii, care au pecetluit angajamentul lor printr-un juramant.

5:13 Apoi a fost dal un avertisment aspru despre ce se va Tntampla oricarei per-soane care nu-si va tine promisiunea. Va fi scuturata din tara buna ca praful de pe o haina. Apoi, rostind un amin din toata inima, oamenii au plecat, Tmplinindu-si promisiunea.

5:14-19 Capitolul 5 se Tncheie cu o scurta relatare a mandatului de doisprezece ani al guvemarii lui Neemia. Ni se spune ca el s-a intretinut singur, refuzand sa pretinda oamenilor sa-1 Tntretinl Astfel el nu a profitat de pozitia detinuta pentru a-si aduna pamanturi sau pentru a-si strange averi din care sa traiascS fara griji In viior. Mai degraba, si-a dedicat fiecare clipa din timpul sau consolidarii Ierusalimului, pentru ca fratii sai sa poata trai in siguranta, iar nu pentru a strange averi personale. A pus bucate din belsug pe masa sa, purtandu-se cu ospitalitate fata de straini. Toate acestea le-a facut pentru ca s-a temut de Dumnezeu. Daca Dumnezeu tine seama de jertfele

sale, asta Ti era de ajuns lui Neemia.

6:1-4 Vazand ca n-a reusit sa opreasca lucrarea evreilor prin alie mijloace, dusmanul a Tncercat apoi sa-1 disiruga pe Neemia. De patru ori Sanbalat si Ghesem Arabul au Tncercat sa-1 determine pe Neemia salase lucrui, pentru a se intalni cu ei Tn campia Ono. Tot de patru ori Neemia a remzat, stiind ca Tn spatele invitatiei sc ascundea un complot Tmpotriva sigurantei sale. In plus, lucrarea mare Tn care era angajat nu putea fi suspendata pentru nici un motiv.

6:5-9 Continuand sa pozeze Tn alialu! sau, Sanbalat 1-a acuzat pe Neemia inir-o scrisoare ca ar fi intentional sa se faca rege Tn luda, gestul constituind o rebeliune Tmpotriva regelui Persiei. Sanbalat a spus ca doreste sa-1 ajute pe Neemia sa evile necazurile pe care le-ar putea avea cu regele, propunandu-i sa se Tntalneasca pentru a discuta chestiunea. Dar Neemia a refuzat, stiind prea bine ca Sanbalat nu urmarea interesele sale. Si apoi acuzatiile ce i se aduceau erau neadevarate. Loialitatea lui Neemia era limpede ca lumina ochiului, fund doveditS prin faptele sale.

6:10-14 Toata iumea stia ca Neemia este un om cucernic, care sc leme de Cuvantul Domnului. tn aceste conditii, au fost angajati niste profeti mincinosi, care sa incerce sa-1 determine pe Neemia, prin viclesug, sa piicatuiasca si sa-si alraga mania lui Dumnezeu. Un evreu, pe numc Œemaia, care era in ascuns un informator al vrajmasului, 1-a avertizat pe Neemia ca se punea la cale un complot Tmpotriva vietii sale, drept care ar fi bine ca guvernatonil sS intre Tmpreuna cu el in templu, ca sa fie la adapost. Dar Neemia a vazut numai-decat viclenia propunerii profetului fa!s. Potrivit Cuvantului lui Dumnezeu, doar preotii aveau voie sa intre in templu. Desigur, Neemia stia acest lucru, drepi care a preferat sa-si riste viata, decat sa calce legea. Si astfel s-a naruit si a treia Tncercare a lui Sanbalat de a-i prinde Tn cursa pe Neemia, acesta ramanand nevata-mat.

Versetele 9 si 14 constituie exemple a ceea ce s-a numit: „rugaciuni fulger”⁴ care au caracterizat viata lui Neemia (vezi

si 2:4; 4:9; 5:19;). El si-a facut un obicei din a se

Îndrepta imediat spre Domnul în rugăciune, în orice criză prin care a trecut. Matthew Henry comentează pe această temă:

Varsându-și tot amarul cu privire la răutatea lor, la eforturile de a-și înfrîna și de a-și slăbi mainile, Neemia își înalta inima spre Cer, rostind această rugăciune scurtă: „Acum, Dumnezeu, întinde-mi mainile. De un sprijin ne-aș dori de mare și de o dulce mângâiere de la parte oamenilor buni când, copleșii de greutate și încercări, ei știu că au un Dumnezeu, la care se pot duce pentru a primi de la El, prin credință și rugăciune, harul de a reduce la tăcere temerile lor, fiindu-le întins mainile când dușmanii lor se luptă din neputeri să le umple inimile de groază și să le slăbească mainile. Când și noi, în lucrarea și lupta noastră creștină, pasim pe un teren deosebit de slujire sau de conflicte, bine ar fi să ne rugăm și noi cu aceste cuvinte: „Am în față sarcina cutare de îndeplinit. Iată ispita cu care mă lupt. O, Doamne, întinde-te mainile mele!”-^

6:15-19 în pofida continuării opoziției, zidul a fost terminat în timpul record de numai cincizeci și două de zile. Aceasta dovada a binecuvântării divine a avut un efect demoralizator asupra dușmanilor lui Iuda. Dar în versetele 17-19 vedem cum Neemia a avut parte de înca o înfrângere. Mulți din nobilii din Ierusalim au rămas în relații amicale cu nemernicul Tobia deoarece erau măriți cu acesta prin legături de căsătorie. (Tobia era guvernatorul amonitilor - 2:10.) Pe de o parte nobilii îi dădeau raportul lui Tobia despre ce spunea Neemia, iar pe de altă parte îl laudau pe Tobia în fața lui Neemia. Pe Tobia îl întâlnim în capitolul 13.

Deși construirea zidului a durat doar cincizeci și două de zile, Neemia a avut o sumedenie de alte atribuții de care a trebuit să se achite, în cei peste doisprezece ani când a fost guvernator.

D. Organizarea garzilor Ierusalimului

(7:1-4)

7:1, 2 De îndată ce au fost terminate zidurile și porțile, fiind repartizați pazatorii, cântăreții și levitii la posturile lor, Neemia a predat administrarea cetății în mâna fratelui său Hanani și a lui Hanania. Ambii

erau oameni cu frica de Dumnezeu, în stare să se achite de sarcinile ce le-au fost incredintate. Hanania era patruns de un respect profund față de Dumnezeu, fiind în ton, pe plan spiritual, cu Neemia.

7:3,4 Apoi au fost emise instrucțiuni cu privire la asigurarea securității Ierusalimului. Portile trebuiau să rămână deschise numai în timpul zilei. În jur! cetății trebuiau să patruleze garzi, fiecare la locul lui, menținând casa sa. Prin credința Neemia a construit zidurile conform parametrilor anteriori, deși zona cuprinsă de aceste ziduri era acum mult prea mare pentru numărul relativ mic de locuitori ai Ierusalimului.

E. Registrarea populației Ierusalimului (7:5-73)

7:5,6 În timp ce se pregătea să repopuleze Ierusalimul cu oameni care puteau dovedi din anale că descind din poporul evreu, Neemia a găsit un registru al celor care reveniseră la Ierusalim și în Iuda sub conducerea lui Zorobabel.

7:7-65 Lista aceasta din versetele 7-65 este aproape identică cu cea de la Ezra 2. Duplicarea este un argument solid în favoarea teoriei că Ezra și Neemia au fost inițial o singură carte, chiar dacă mai târziu ele s-au separat, tradiția ebraică reunindu-le la un moment dat.

7:66-69 în aceste versete avem o recapitulare a întregii adunări, pe lângă servitori, cântareți și enumerarea animalelor de transport.

7:70-72 Este prezentată apoi lista donatorilor și a contribuțiilor lor la lucrare. Versetele 70-72 diferă radical de Ezra 2:68, 69. Poate că avem relatări paralele despre străneri de fonduri diferite, care însă s-au suprapus. Planul conceput de guvernator pentru Ierusalim nu este pus în aplicare integral decât în capitolul 11.

7:73 Capitolul se încheie într-o atmosferă de pace, cetățile copiilor Israelului fiind populate

și trăind în condiții de siguranță.

F. Revitalizarea religiei

Ierusalimului (cap. 8-10)

8:1-8 Acest capitol important ne în-

formeaza cu privire la trezirea spirituala ce a avut loc ?n rSndul copiilor lui Dumnezeu prin lectura publica a Scripturilor. Ob-servati va rog ca" Neemia este mentionat acum la persoana a treia (pana la 12:31). Ezra este personajul principal In urma-toarele capitole.

In prima zi a lunii a saptea, oamenii au participat la o adunare sfUnta, prilejuita de Sarbatoarea trompetelor (Lev. 23:24, 25), care simboliza regruparea Israelului din toate natiunile neevreiesti printre care au fost imprastiati. Stand in picioare pe o plat-forma speciala, flancat de treisprezece le-viti, Ezra a citit, pret de cateva ore, din Legea lui Moise. Oamenii au manifestat un respect profund pentru Cuvantul lui Dumnezeu, In contextul In care levitii, mentionati in versetul 7, i-au ajutat sa Inte-leaga (v. 8) ceea ce se citea. Intrucat limba aramaica a inlocuit ebraica dupa captivi-tate, oamenilor a trebuit sa li se explice intelesul multor cuvinte din Scripturile ebraice.⁶

Astazi, cu atatea secole dupa eveni-mentele descrise In cartea Neemia, Intr-o cultura si In limbi cu totul diferite, predica-torii si invatatorii biblici trebuie sa explice oamenilor mult mai mult decat levitii de odinioara. Dr. Donald Campbell subliniaza importanta acestei slujbe:

Ezra si asistentii sai au fost initiatorii unui sir lung de predicatori expozitivi, care au explicat Biblia. Metoda aceasta de predicare a fost binecuvantata de Dumnezeu de-a lungul veacurilor, continuand sa fie un instrument eficeace In aducerea crestinilor la o stare de matu-ritate spirituala. Pe de altS parte, predicarea „pe subiecte" si predicarea textuala se pot dovedi uneori utile si inspiratoare, dar beneficiile spir-ituale nu se compara cu cele ce decurg dintr-o propovaduire de genul celei Imbrafisate de Ezra. BinecuvSntati sunt credinciosii care au privilegiul sa stea la picioarefe unor predicatori ce folosesc metoda expozitiva (de predicare ia rand) a Scripturilor.⁷

8:9-12 Lacrimile oamenilor au demon-strat ca mesajul a fost receptat cu toata seriozitatea (v. 9).

Bine au facut ca au primit cu toata seriozitatea Cuvantul lui

Dumnezeu, dar nu aveau de ce sa se lase cuprinsi de Intristare. In fond, era o sarba-toarea a bucuriei, nu a Intristarii. Numai o singura ocazie pentru plans si post s-a gash printre sarbatorile Israelului: Ziua Ispasirii. Restul sarbatorilor trebuiau celebrate cu bucurie si chiar cu veselie. Roada Duhului trebuia sa Imbrace o forma vizibila: dragostea, concretizata prin tmpartirea cu cei mai putin instariti; bucuria, manifeslata prin consumarea m^ncarii si bauturii Inain-tea Domnului; pacea, exprimata prin aplanarea temerilor lor si aducerea inimilor lor la o stare de odihna. Tristelea lor s-a transformat In bucurie iar bucuria Domnului a fost taria lor.

8:13-15 A doua zi s-a organizat un studiu biblic special pentru lideri, preoti si leviti. Cu totii au redescoperit randuielilc privitoare la Sarbatoarea colibelor (cor-turilor), care trebuia celebrata tot in cursul acelei luni,

8:16-18 Aceasta sarbatoarc anticipa si intruchipa acel timp cand Israelul va locui Tn siguranta in Tara Promisa. Evreii au facut astfel toate pregatirile pentru celebrarea sarbatorii, prima oara cand aceasta se sarbatoarea din nou cu tntreaga adunare. din zilele lui Iosua. (Primii exilati repatri-ati la Ierusalim sub Zorobabel celebrasera partial aceasta sarbatoare - Ezra 3:4). Si astfel au fost ridicate colibe pe acoperisurile caselor, in curti si pe slrazi. Inimile oamenilor se umpleau de bucurie pe masura ce se deschideau zilnic pentru a sorbi cu nesat Cuvantul lui Dumnezeu. Sarbatoarea a durat de pe data de cincis-prezece ale lunii panain a douazeci si doua zi a lunii.

9:1-3 Dupa incheierea sarbatorii. oamenii s-au strans in vederea unei imprc-sionante zile de marturisire nationala. Cu acest prilej se s-au despartit de strainii din mijlocul lor, smerindu-se inaintea Domnului: Cu post si jale, ei au citit Scripturile timp de trei ore. Apoi pret de inca trei ore. au marturisit si s-au inchinat. Marturisirea este calea ce duce la trezire spirituala.

9:4-38 Dupa aceea levitii mentionati in versetele 4 si 5 au condus poporul intr-o mare mgaciune de marturisire (v. 6-37) si

dedicare (v. 38). Unii cred ca Ezra a con-

**Neemi
a**

441

duș rugăciunea, deși numele său nu este menționat concret. Este una dintre cele mai lungi rugăciuni din Biblie, rădăcinile ei fiind înfipte adânc în istoria sa.

Tema principală care străbate această rugăciune este credința în Dumnezeu, în pofida neascultării Israelului. Rugăciunea se poate împărți în următoarele părți: Creștinismul (v. 6); chemarea lui Avraam și legământul încheiat cu Dumnezeu cu el (v. 7, 8); exodul din Egipt (v. 9-12); darea legii la Muntele Sinai (v. 13, 14); modul miraculos în care a avut Dumnezeu grijă de ei în timpul peregrinării lor prin pustiu (v. 15); frecvențele răzvrățiri ale Israelului în pustiu, contrastate cu bună-tatea față de Dumnezeu (v. 16-11); cucerirea Canaanului (v. 22-25); era judecătorilor (v. 26-28); avertismentele nesocotite și captivitatea care s-a abatut peste ei în consecință (v. 29-31); apelul la iertare și izbăvire de consecințele captivității (v. 32-37); dorința oamenilor de a încheia un legământ cu Dumnezeu (v. 38).

Un alt mod de a defalca rugăciunea este de a urma firul ei care străbate cartile Bibliei: v. 6-8, Geneza; v. 9-13, Exod; v. 14, Levitic; v. 15-20, Numeri (cu excepția versetului 18); v. 21-23, Numeri și Deuteronom; v. 24, 25, Iosua; v. 26-29, Judecători; v. 30-37, 1 Samuel la 2 Cronici. Avem aici o rugăciune cu adevărat biblică. Evenimentele sunt văzute din punctul de vedere al lui Dumnezeu. Credința Sa este recunoscută de-a lungul întregii rugăciuni, iar mândria și harul sunt cotate ca singura temelie pe care poate dăinui națiunea.

În multe privințe ultimul verset (38) constituie partea cea mai importantă a rugăciunii. Evreii și-au dat seama că la ei era problema, nu la Domnul, drept care s-au hotărât să facă ceva pentru rezolvarea ei (vezi capitolul 10 pentru detalii asupra legământului). Rugăciunea și mărturisirea,

oricât de importante ar fi, nu pot înlocui ascultarea.

10:1-27 Versetele acestea îți enumera pe oamenii care au semnat legământul în numele poporului (9:38b). Lista începe cu Neemia (v. 1), apoi urmând preoții (v. 2-8), levitii (v. 9-13) și liderii poporului (v. 14-27).

10:28,29 Aceste doua versete formeaza un preambul la legamant, afirmand ca mtreaga populatie a fost de acord sa pazeasca și sa Tmplineasca toate poruncile Domnului Stapanului lor, toate oranduirile si legile Lui.

10:30-38 Mai concret, evreii se obligau sa se abtina de la casatorii mixte cu strainii (v. 30), sa respecte ziua de sabbat si anul sabatic (v. 31), sa contribuie anual la ser-viciile din templu (v. 32, 33), sii asigure lemnele pentru altarul Domnului (v. 34) si sa aduca banii de rascumpSrare pentru TntSiul lor nascut s,i pentru roadele dintHi ale recoltelor lor Tn templu, pentru intretinerea preotilor și a levitilor - adica sa reintroduca zeciuiala (v. 35-39).

In legamantul acesta preocuparea pentru viata religioasa ocupa un loc central. Cu exceptia versetelor 30 si 31, legamantul se ocupa exclusiv cu intretinerea templului si a slujitorilor sai.

10:39 Cuvintele „nu vom neglija casa Dumnezeului nostru” au exprimat preocuparea profunda a evreilor post-exilici. Din aceasta grija autentica pentru elementele externe ale credintei lor avea sa se dezvoite sistemul corupt al fariseilor din vremea Domnului Isus, care s-a opus atat de virulent lucrarii Sale, deoarece El sublinia elementele de substanta ale legii - ascultarea, mila, etc. Dartn forma ei nevinovata de la Tnceput, aceasta devotiune trebuie sa-I fi facut mare placere lui Iehova.

G. Repopularea cartierelor Ierusalimului (cap. 11)

11:1, 2 Capitolul 11 este strans legat de ultimul verset din capitolul 7. Neemia era preocupat de populatia scazuta a Ierusalimului; ar fi trebuit ca sa se sta-bileasca Tn cetate mult mai multi oameni. ca sa-i asigure apararea, in cazul unor atacuri. Dar frica i-a tmpiedicat pe multi evrei de a se muta de la tara. in final, s-a tras la sorti pentru a aduce la Ierusalim cale unul din zece locuitori ai targuletelor. Altii

s-au voluntarizat, stabilindu-se de buna voie in cetate.

11:3-36 DupS ce s-au in scris anterior (cap. 7), familiile care locuiau la Ierusalim sunt enumerate aici (v. 3-24). Erau patru

sute saizeci si opt de oameni din Iuda, fiecare o capetenie a unei familii (v. 4-6). Beniamitii erau in numar de noua sute douazeci si opt de familii (v. 7, 8); loel si Iuda erau supraveghetorii lor (v. 9). Trei divizii de preoti sunt enumerati in versetele 10-14; Zabdiel era liderul lor. Levitii din cetatea sfanta⁸ erau in numar de patru sute cincizeci si sase, o suta saptezeci si doi dintre ei fiind pazitori ai portilor (v. 15-19). Slujitorii de la templu, sub conducerea lui Ziha si Ghispa, traiau in Ofel, un sector al Ierusalimului in apropiere de templu (v. 21). Un om pe nume Uzi era mai mare peste toti levitii, iar Petahia era agentul regelui in cetate, desigur, sub conducerea lui Neemia (v. 22-24). Restul evreilor locuiau in satele din jur: Iuda traia in satele enumerate in versetele 25-30 iar Beniamin in satele enumerate in versetele 31-35. Unele divizii de leviti care locuisera cand-va in Iuda s-au mutat intre timp in teritoriul tribului Beniamin (v. 36).

H. Totalul preotilor si levitilor din Ierusalim (12:1-26)

Preotii care s-au repatriat sub Zorobabei sunt enumerati in versetele 1-7. Levitii care s-au repatriat sunt enumerati in versetele 8 si 9. Versetele 10 si 11 ii numesc pe marii preoti de la Iesua (in zilele lui Zorobabei, v. 1) pana la Iadua. In versetele 12-21 ne sunt prezentati preotii care au slujit in zilele lui Ioiachim, al carui fiu Eliasib a fost mare preot in vremea lui Neemia (3:1). Cei mai multi dintre ei mai erau probabi! In viata. Levitii au fost inregistrati sub marii preoti care s-au succedat de la Eliasib la Iadua. Barbatii mentionati pe nume in versetele 24-26 au slujit inainte de si in timpul administratiei de guvernator a lui Neemia.

I. Dedicarea zidului Ierusalimului (12:27-47)

12:27-30 Pentru dedicarea zidului, levitii (dar mai ales

cantaretii) din zonele invecinate au fost adusi la Ierusalim. Preotii si levitii s-au curatit din punct de vedere ceremonial, impreuna cu poporul, cu zidul si cu portile.

12:31-42 Apoi Neemia i-a adunat pe

printii lui Iuda pe zid, impartindu-i in doua coruri mari. Cele doua cete au pornit in directii opuse de jur imprejuru! zidului. cu cantaretii in fata si cu poporul venind dupa lideri, pana cand cele doua cete s-au rein-tUnit la templu.

12:43-46 Au fost aduse o multime de jertfe, intr-o atmosfera de mare bucurie. In acelasi timp, au fost numiti unii oameni care sa supravegheze colectarea ofrandelor, a roadelor dintai si a zeciuielii pentru Intretinerea preotilor si a levitilor, cum ce-rea legea. Oamenii au dat cu mana larga si fara parere de rau, deoarece se bucurau ca au fost reluate serviciile divine. Preotii si levitii si-au indeplinit atributiile legate de inchinare si purificare. Cantaretii si pazito-rii portilor si-au indeplinit si ei sarcinile incredintate, sarcini, care eel putin in cazul cantaretilor, puteau fi urmarite pe firul lor inapoi pana in vremea lui David si Asaf.

12:47 In zilele lui Zorobabei si Neemia, oamenii au asigurat tot ce era necesar pentru Intretinerea cantaretilor, pazitorilor poi^ilor, levitilor si preotilor.

A DOTJA VIZITA A LUI NEEMIA: REFORMAREA IERUSALIMULUI (cap. 13)

A. Expulzarea lui Tobia din templu

(13:1-9)

13:1-3 Dupa ce a slujit doisprezece ani in Ierusalim, in anul 433 i.Cr. Neemia a revenit in Babilon pentru o perioada nepre-cizala de timp. Apoi a obtinut permisiunea de a vizita din nou Ierusalimul, aceasla vizita fiind consacrata indreptarii unor abuzuri. „In ziua aceea" (v. 1) ar putea fi o referire la ultimul capitol sau s-ar putea referi la o alta zi din timpul absentei lui Neemia (v. 6). Indiferent care din variante o acceptam, este important ca s-a citit Cuvantul, inclusiv acea parte care inter-zicea prezenta moabitilor si a amonitilor in

mtjlocul adunarii. Acesti canaaniti nu numai ca refuzasera sa le dea paine si apa copiilor lui Dumnezeu. ci, in plus, anga-jasera serviciile lui Balaam ca sa-i blesteme pe israeliti. Dar Dumnezeu a transformal blestemul inlr-o binecu-vantare. Ce Dumnezeu minunat este f1!

Neemia

443

Oamenii au raspuns, separandu-se de toti cei amestecati cu strainii in Israel.

13:4, 5 Prin expulzarea strainilor ei nu faceau altceva decat sa incheie lucrarea Tnceputa !a 9:2. Marele preot Eliasib Ti pregatise nememicului de Tobia o locuinta in curtea din fata a casei lui Dumnezeu, folosind in acest scop o camera Tn care ar fi trebuit sa se adune zeciuiala pentru leviti si preoti.

13:6-9 La Tntoarcere, lui Neemia nu i-a trebuit mult ca sa remedieze situatia. S-au ivit si alte probleme in absenta sa, drept care Neemia a purees numaidecat la lucru, lansand o campanie pentru eradicarea acestor racile.

B. Restaurarea zeciuieiilor pentru leviti (13:10-14)

Neemia i-a muslrat pe oficialii care raspundeau de aceste chestiuni pentru ires-ponsabilitatea lor de a-i fi neglijat pe leviti. Levitii care fusesera obligati sa lucreze la munca campului au fost readusi la templu si au fost numiti oameni credinciosi care sa distribuie zeciuiala pentru ei. Pentru aceasta fapta buna, Neemia L-a rugat pe Dumnezeu sau sa-SJ aduca aminte de el (v. 14).

C. Eliminarea activitatilor ilegale in ziua de sabbat (13:15-22)

Neemia a fost nevoit sa-i mustre pe dregatorii care au permis oamenilor sa lucreze tn ziua de sabbat. Strainii care locuiau tn mijlocul lor au Tncercat sa faca din sabbat o zi de piata. Dar sabbatul trebuia pastrat sfant, la nevoie chiar cu forta. Au fost trimisi oameni care sa asigure paza portilor iar negustorii lacomi ce-si ridicasera cor-turile in afara zidurilor cetatii au fost alun-gati, sub amenintarea cu acte de violenta. Astfel activitatilor ilegale li s-a pus capat brusc. S/i pentru acest lucru Neemia cere sa fie pomenit (v. 22).

D. Desfacerea casnicilor inter-

rasiale

(13:23-31)

Cu cativa ani mai Tnainte, la porunca lui Ezra cei ce erau casatoriti cu femei straine s-au despartit de ele (Ezra 10). De atunci oamenii au facut un legamant ca se vor separa de pagani (cap. 10) si Tntr-o anumita

mSsura f&cusera acest lucru. Dar cu timpul a Tnflorit din nou la evrei, chiar Tntre preoti. obiceiul de a se casatori cu femei din Asdod, Amon si Moab. Unii dintre calca-torii de lege au fost pedepsiti fizic; altii au fost excomunicati. Un nepot al marelui preot a fost surghiunit.⁹ Paganii au fost alungati si Domnul a fost rugat sa Se ocupe de cei care Tsi intinasera sfintele oficii. Inca o data Neemia l-a rugat pe Domnul sa-și aduca aminte de el (v. 31).

tn biserica nu exista nici o interdictie impotriva casatoriilor intre diverse grupuri etnice, deoarece crestinismul este o credinta ce Tmbratiseaza toate popoarele si toate triburile. Dar chiar si Tn vremurile Vechiului Testament motivul principal pentru care a fost emisa aceasta interdictie a fost fara Indoiala existenta unor religii false, corupte, de care se faceau vinovate natiunile neevreiesti.

Campbell comenteaza asupra tipului de casatorii mixte care au un efect nociv asupra creștinismului:

Noul Testament Tiji spune cu consecventa cuvantul, condammand casatoriile Tntre credin-cio?i și necredincioși. Pavel i-a Tndrumat pe credinciosi sfi se casatoreasca „numai Tn Domnul”¹⁴ (1 Cor. 7:39). Totusi Tn vremea noas-tra. ca Tn trecut, unii credinciosi Tsj fac iluzii, crezand ca partenerui nemantuit va fi condus de ei la Domnul - dar rareori se Tntampla acest lucru iar copiii de cele mai multe ori apuca pe caJea parintelui nenascut din nou.¹⁰

De-a lungul Tntregii sale adm in i strati i. Neemia a fost un om de actiune. Nicaieri nu iese mai cu pregnantă acest lucru Tn evi-denta decat aici, cand ravna pentru lucrurile lui Dumnezeu i-a mistuit (Ps. 69:9). Intrucat el nu a timrt cont de fata omului, de mania lui au avut parte Tn mod egal toti cei care au c&lcat legea Domnului. El a avertizat, a mustrat, a atras atentia, s-a luptat. a lovit, a smuls par si Tn general le-a facut o viata grca celor necredinciosi! A fost un om curajos si un general tenace pe linia Tntai a frontului Tmpotriva raului. A fost un lucrator neobosit si un mare constructor al lui Dumnezeu.

Cu acest capitol se Tncheie

partea de

istorie a Vechiului Testament-
Cartile care urmeaza dupa
Neemia se situeaza pe plan
cronologic inaintea lui Neemia
(cu exceptia cartii Maleahi, care
a fost contemporan cu
Neemia).¹¹

Charles .Swindoll Tnceie
comentariul sau asupra cartii
Neemia, intitulat *Hand Me
Another Brick* (Mai da-mi o
caramida), cu un Tndemn pentru
noi toti:

Cred ca este semnificativ faptul ca
ultima scenS din cartea lui Neemia
Tl prezintii pe acesta pe genunchi,
rugandu-L pe Dumnezeu sa-i dea
har. Neemia fuptase din rSsputeri
pentru tot ce este drept, dar
avusese grija sa rSmana cu o inimii
frageda inaintea Domnului. Ce
model minunat de conducator!
Neemia a fost un om de mare
onestitate, cu convingeri ferme si
un pro-fund devotament.

Cum stai? Mai rezisti la Tnca o
caramida?¹²

sflnta."

NOTE FINALE

'(Intro) John C. Whitcomb,
"Nehe-miah," *The Wycliffe Bible
Commentary*, p. 435-

2(1:1-3) J. Alec Motyer,
Toward the Mark, vol. 6, Nr. I,
ianuarie-februarie 1977, p. 6.

3(2:1 -3) George Williams, *The
Student's Commentary on the
Holy Scriptures*, p. 364.

⁴(6:10-14) In terminologia
devotiunii, acestea se numesc
„rugaciuni fulger" (in engleza
„rugaciuni sageata" n.tr.)
deoarece se Tndreapta cu cea
mai mare viteza spre tronul lui
Dumnezeu.

5(6:10-14) Matthew Henry,
"Neemiah," Tn *Matthew Henry's
Commentary on the Whole Bible*,
II: 1087.

6(8:1-8) Ebraica si aramaica
sunt limbi semitice strans
Tnrudite. Parafrazarile orale Tn
limba aramaica ale textului ebraic
original au fost redactate
ulterior Tn asa-nu-mitele
Targumuri.

7(8:1-8) Donald Campbell,
Neemiah: Man in Charge, p. 75.

8(11:3-36) Aici este numit
Ierusalimul prima oara „cetatea

⁹(13:23-31) Josephus spune ca rebelul exilat s-a dus Tn Samaria, unde Sanbalal i-a ridicat un templu, care a devenit un refugiu pentru evreii apostati.

10(13:23-31) Campbell, *Nehemiah*, p. 116,117.

"(13:23-31) Perioada urmatoare lui Neemia este cunoscuta uneori sub denu-mirea de „Cei patru sute de ani de tacere”, desi termenul acesta nu este intru totul exact. De pilda, Daniel 11 ne ofera o istorie detaliata a epocii elene, cu deosebirea importanta ca a fost o istorie scrisa mainte ca evenimentele care au alcatuit-o s3 se fi Intamplat. A fost de fapt o profetie. In rea-litate, aceasta sectiune este atat de exacta Tn amanuntele sale (pentru cei care cunosc istoria ptolemeilor si a seleucizilor) Tncat cei mai multi liberali s,i admiratorii lor sustin ca Daniel nu este o profetie Tn ade-varatul sens al cuvantului. Apocrifa VT, desi nu este de inspiratie divina, contine informatii istorice de mare pret cu privire la aceasta perioada.

12(13:23-31) Charles R. Swindoll, *Hand Me Another Brick*, p. 205.

Eerdmans Publishing Company, 1971. Swindoll, Charles R. *Hand Me Another Brick*. Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1978.

BIBLIOGRAFIE

Campbell, Donald K. *Nehemiah: Man in*

Charge, Wheaton, IL: Victor Books,

1979. Henry, Matthew.

"Nehemiah." In *Matthew*

Henry's Commentary on the Whole

Bible. Vol. 2. Joshua to Esther.

McLean, VA: MacDonald Publishing

Company, n.d. Ironside, H. A.

Notes on Ezra, Nehemiah,

Esther. Neptune, NJ: Loizeaux

Brothers, 1972. Jensen, Irving

L. *Ezra/Neemiali/Esther*.

Chicago: Moody Press, 1970.

Keil, C. F. "Nehemiah." In *Biblical*

Commentary on the Old Testament.

Vol. 10. Grand Rapids: Wm. B.